

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-37>

УДК 330.59(477)

РІВЕНЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ, COVID-19 ТА ВІЙНИ

THE LEVEL OF MATERIAL DEPRIVATION IN UKRAINE: THE IMPACT OF THE ECONOMIC CRISIS, COVID-19, AND THE WAR

Когатько Юрій Леонідович

кандидат географічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3392-9783>

Полякова Світлана Володимирівна

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4630-642X>

Kohatko Yurii, Poliakova Svitlana

Institute for Demography and Quality of Life
of the National Academy of Sciences of Ukraine of Ukraine

Стаття присвячена актуальним проблемам деприваційної бідності. Дане дослідження виконане в рамках реалізації проекту із виконання наукових досліджень і розробок «Зростання нерівності та бідності в Україні внаслідок пандемії COVID-19». Показано, що деприваційна бідність в Україні є важливим індикатором соціально-економічного благополуччя, що відображає складнощі домогосподарств не лише в матеріальному вимірі. Продемонстровано методика, за якими оцінюються депривації в Україні. Показано динаміку деприваційної бідності в Україні, зроблено порівняння за одним з показників з країнами Європи. За динамічними змінами у рівнях деприваційної бідності оцінено вплив глобальної економічної кризи, війни та карантинних заходів пандемії COVID-19 на соціально-економічний стан населення. Відзначено, що впровадження європейських методологій та узгодження з EU-SILC дало змогу ґрунтовно проаналізувати депривації відповідно до сучасних умов існування суспільства та її вплив на різні групи населення, включаючи дітей.

Ключові слова: деприваційна бідність, депривації, ознаки депривації, глибока депривація, рівень матеріальної депривації, специфічної для дітей.

The article is dedicated to the pressing issues of deprivation-based poverty. This research was conducted as part of the project on scientific research and development titled «The Rise of Inequality and Poverty in Ukraine Due to the COVID-19 Pandemic». It highlights that deprivation poverty in Ukraine is a crucial indicator of socio-economic well-being, reflecting not only material hardships of households but also broader social challenges. The relevance of studying deprivation poverty as a social phenomenon in the modern world cannot be underestimated. It is a serious issue that directly affects the quality of life, social stability, and economic development of countries. Deprivation poverty refers to situations where people lack access to basic resources and services necessary to maintain an adequate standard of living. It describes not only low income but also the absence of opportunities in areas such as education, healthcare, housing, and other essential needs. The article demonstrates the methodologies used to assess deprivations in Ukraine, showcasing the dynamics of deprivation poverty over time. It includes a comparison of one specific indicator with European countries, providing valuable insights into Ukraine's standing within the broader European context. The analysis highlights how levels of deprivation poverty have evolved across various indicators, reflecting the profound impact of global economic crises, the war, and COVID-19 pandemic-related quarantine measures on the socio-economic status of the population. The article underscores that the introduction of European methodologies and alignment with the EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) framework have enabled a deeper and more nuanced analysis of deprivation within the modern societal

context. This methodological shift allows for a more comprehensive understanding of the effects of deprivation on different population groups, including children, and brings Ukraine's analysis more in line with contemporary European standards. By utilizing these advanced methodologies, the research provides a clearer picture of how economic and social policies in Ukraine can be designed to mitigate deprivation-related poverty and ensure better social protection for the most vulnerable groups. In doing so, the study contributes to ongoing efforts to align Ukraine's socio-economic policies with those of the European Union, particularly in terms of combating poverty and social exclusion.

Keywords: deprivation poverty, deprivations, signs of deprivation, severe material and social deprivation, child specific material deprivation.

Постановка проблеми. Деприваційна бідність – серйозна проблема, яка безпосередньо впливає на якість життя, соціальну стабільність та економічний розвиток країн. Деприваційна бідність означає, що люди не мають доступу до базових ресурсів та послуг, необхідних для підтримки належного рівня життя. Вона описує не лише низькі доходи, але й відсутність можливостей доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, житла та інших життєво важливих благ.

Однією з ключових причин, що робить дослідження деприваційної бідності особливо актуальним, є її роль у формуванні соціальної і економічної нерівності. Відсутність доступу до основних ресурсів обмежує можливості для соціальної мобільності та сприяє закріпленню бідності в наступних поколіннях. Для ефективної розробки соціальних та економічних політик важливо розуміти глибину депривації в різних соціальних групах, а також вивчати чинники, що сприяють виходу з цієї форми бідності.

Дослідження деприваційної бідності також має важливе значення для розвитку програм соціальної підтримки. Розуміння специфіки депривацій дозволяє розробляти цільові стратегії боротьби з бідністю, які спрямовані на забезпечення доступу до базових потреб. Це включає створення умов для рівного доступу до якісної освіти, медичних послуг та гідного житла. Деприваційна бідність також тісно пов'язана із соціальними конфліктами та незадоволенням у суспільстві. Високий рівень депривації може призводити до маргіналізації та соціальної ізоляції, що в свою чергу підвищує ризик соціальної нестабільності. Тому вивчення цього явища є важливим для підтримки соціальної гармонії та розвитку ефективних політик соціальної інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній та вітчизняній науковій літературі накопичено значний масив досліджень, присвячених аналізу рівня та якості життя населення, а також різних аспектів цього питання.

Протягом років незалежності України науковці суттєво поглибили розуміння не лише загальних характеристик якості життя, але й окремих її компонентів, таких як деприваційна бідність. Однією з ключових фігур у вивченні бідності є Е. Лібанова, чії наукові роботи зосереджені на аналізі нових форм проявів бідності та соціальної нерівності, а також на розробці методологічних підходів до їх кількісного та якісного вимірювання. Її дослідження зробили вагомий внесок у вдосконалення методології вивчення соціально-економічної нерівності.

Важливу роль у дослідженні бідності в Україні відіграє також Л. Черенько, яка спеціалізується на комплексному аналізі профілів бідності, оцінці ризиків та дослідженні чинників, що обумовлюють соціально-економічну нерівність в Україні. На міжнародному рівні суттєвий внесок у розвиток цієї тематики зробили фахівці Світового банку, зокрема П. Зіхалі та М. А. Луг'о. Їхні дослідження ґрунтуються на вивченні глобальних тенденцій бідності та нерівності, що дозволяє розширити методологічний інструментарій аналізу деприваційної бідності й адаптувати його до контексту різних країн.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий внесок у вивчення деприваційної бідності, існує низка невирішених питань, пов'язаних із методологією дослідження цього явища та аналізом його динаміки в Україні. Більшість робіт спирається на загальний огляд показників депривації, тоді як недостатньо уваги приділено використанню різних методик для оцінки змін у рівнях деприваційної бідності під впливом зовнішніх факторів, таких як світова економічна криза, війна з росією та карантинні заходи, викликані пандемією COVID-19.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка впливу глобальної економічної кризи, війни та карантинних заходів пандемії COVID-19 на рівень деприваційної бідності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні десятиліття в Україні, а також у багатьох інших країнах світу, все частіше використовують не лише грошові критерії для вимірювання бідності, але й немонетарні. Серед таких немонетарних критеріїв можна виділити деприваційну бідність. Бідність як явище має різні прояви, а це не завжди можна оцінити тільки доходами домогосподарств, і це підкреслює важливість вивчення депривацій. Хоча доходи родини залишаються важливим показником, деприваційна бідність включає набагато більше – відсутність доступу до базових ресурсів, таких як їжа, одяг, житло.

Методологічна база дослідження. Інтерес до немонетарних аспектів бідності в українському науковому та управлінському середовищах виник на початку 2000-х років. Так, у 2007 році Державна служба статистики України провела перше дослідження умов життя з урахуванням концепції депривації. Це дослідження входило до загального «Обстеження умов життя домогосподарств України». У рамках окремого модуля було оцінено 47 показників, які характеризують рівень благополуччя населення. За результатами консенсусного та частотного контролю було визначено 18 основних ознак депривації. Ці показники відображають найважливіші аспекти життя українців. Важливо зазначити, що з часом список ознак змінювався, адже додавалися нові дані, що ускладнює порівняння динаміки за окремими критеріями. На основі цих даних було визначено поріг деприваційної бідності, який становив чотири або більше ознаки депривації з 18 можливих (*рівень бідності за ознаками депривації (частка домогосподарств, які потерпають від 4 та більше з 18 ознак депривації)*). Цей підхід до вимірювання бідності використовується Державною службою статистики України для загальної оцінки ситуації.

З метою уніфікації з програмою обстеження «Статистика доходів та умов життя в Європейському Союзі» (EU-SILC), з 2013 року було розширено перелік ознак депривації, що охоплюють доступність різних товарів і послуг для населення. У 2013 році було додано шість нових ознак, а ще дев'ять – у 2015 році. Подальші зміни відбулися у 2019 і 2021 роках, коли також були додані нові критерії. Починаючи з 2015 року, в Україні почали застосовувати нову методику для оцінки немонетарної бідності на основі депривацій. Відповідно до пункту 2 розділу I «Методики комплексної оцінки бідності», затвердженої спільним

наказом українських міністерств (Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України), Національної академії наук України та Державної служби статистики від 18 травня 2017 року, *рівень матеріальної депривації (відповідно до методології ЄС)* визначається як частка осіб, які через нестачу коштів потерпають від чотирьох та більше із дев'яти ознак матеріальної депривації [1].

У грудні 2023 р. – лютому 2024 р. за технічної підтримки ЮНІСЕФ під координацією робочої групи, створеної Міністерством соціальної політики України було проведено «Загальнонаціональне репрезентативне вибіркоче обстеження соціально-економічного стану домогосподарств України» (ОСЕСД), в якому були досліджені показники депривації, що є частиною показника ризику бідності та соціального відчуження (AROPЕ), який використовується для моніторингу Цілі ЄС щодо бідності та соціального відчуження до 2030 року. *Рівень глибокої депривації* відображає вимушену нестачу необхідних і бажаних предметів для ведення нормального життя і визначається як частка населення, яка відчуває принаймні 7 із 13 позбавлень (6 пов'язаних з особою та 7 пов'язаних із домогосподарством). Також у вищезгаданому дослідженні використаний показник *рівень матеріальної депривації, специфічної для дітей*: дитина вважається позбавленою, якщо вона страждає від щонайменше трьох депривацій із 17. Всі описані показники містять в собі як спільні, так і відмінні ознаки депривації, в межах цього дослідження вони будуть характеризувати рівні деприваційної бідності, визначені з використанням різного набору ознак (табл. 1).

Проблема оцінки рівнів деприваційної бідності полягає в тому, що через зміну методології та призупинення обстеження умов життя домогосподарств Державною службою статистики України неможливо побудувати довгий динамічний ряд з використанням однакових показників. Разом з тим, можна порівняти тенденції зміни різних показників за періоди, що співпадають, і на підставі цього робити висновки щодо динаміки деприваційної бідності в Україні.

Впродовж останніх двох десятиріч українське суспільство пережило кілька катастроф різного характеру: фінансово-економічну кризу 2008–2009 років, першу фазу російсько-української війни 2014–2015 років, пандемію COVID-19, нині переживає другу, найбільш

руйнівну за своїми масштабами другу фазу війни. Безумовно, повномасштабна війна спричинила миттєвий негативний вплив на всі сфери життя суспільства, вже на кінець 2023 року рівень деприваційної бідності зріс до рекордних за весь досліджуваний період 46,8% (рис. 1).

Порівняти з впливом першої фази війни можна лише за показником, що розраховувався як рівень бідності за наявністю 4 і більше з 18 ознак депривації. Так, різниця між 2015 і довоєнним 2013 роком склала 8,7 в.п., а за 2015–2017 рр. зростає ще на 1,8 в.п. (рис. 2).

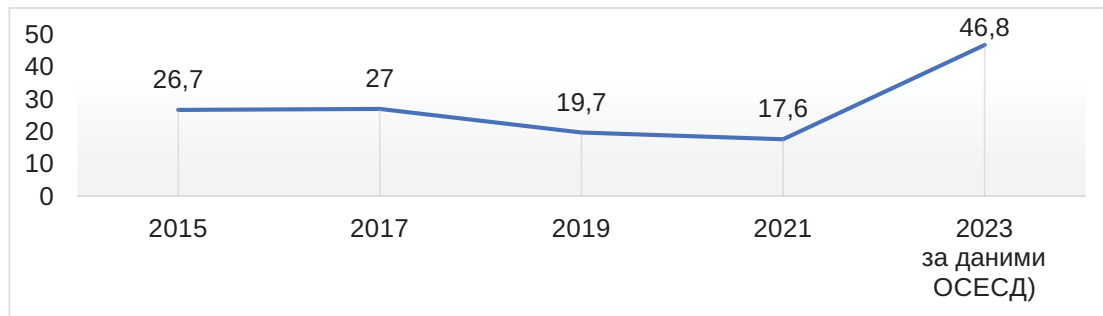
Таблиця 1

**Ознаки депривації та позбавлень,
які входять до різних показників деприваційної бідності в Україні та ЄС**

Показник депривації	Ознаки депривації та позбавлень
<p><i>Рівень бідності за ознаками депривації (частка домогосподарств, які потерпають від 4 та більше з 18 ознак депривації)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатність коштів для того, щоб не відмовляти собі в найнеобхідніших недорогих продуктах харчування. 2. Недостатність коштів для того, щоб оновлювати за потребою верхній одяг та взуття для холодної пори року для дорослих один раз на 5 років. 3. Недостатність коштів для того, щоб придбати за потребою новий одяг та взуття для дітей. 4. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів телевізора. 5. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів холодильника. 6. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів житла у нормальному стані. 7. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів можливості своєчасної та в повному обсязі оплати рахунків за житло та необхідні послуги з його утримання. 8. Наявність житлової площі, що не перевищує 5 м². на особу. 9. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів можливості оплатити послуги лікаря у медичному закладі. 10. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів можливості придбання ліків та медичного приладдя, призначених лікарем. 11. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів можливості лікування в стаціонарі. 12. Відсутність у зв'язку з недостатністю коштів можливості для отримання будь-якої професійної освіти. 13. Відсутність поблизу житла об'єктів роздрібної торгівлі. 14. Відсутність у населеному пункті закладів, які надають побутові послуги. 15. Відсутність поблизу житла медичної установи, аптеки. 16. Незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами екстреної (швидкої) медичної допомоги 17. Відсутність поблизу житла дошкільних закладів (дитячих садків, ясел). 18. Відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з більш розвиненою інфраструктурою.
<p><i>Рівень матеріальної депривації, визначений за європейською методологією (частка домогосподарств, які потерпають від 4 та більше з 9 ознак депривації)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність у домогосподарства заборгованості з виплати іпотечного кредиту або орендних платежів, рахунків за комунальні платежі, платежів за придбання товарів та послуг на виплату або інших платежів за кредитами; 2. Нездатність домогосподарства сплатити тижневу щорічну відпустку далеко від дому; 3. Нездатність сплачувати за підтримання належної температури в житлі; 4. Нездатність сплачувати за споживання страв з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом) через день; 5. Нездатність сплачувати неочікувані фінансові витрати за рахунок власних ресурсів (у розмірі законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в розрахунку на місяць у середньому на одну особу); 6. Нездатність дозволити собі мати телефон (у тому числі мобільний); 7. Нездатність дозволити собі мати кольоровий телевізор; 8. Нездатність дозволити собі мати пральну машину; 9. Нездатність дозволити собі мати автомобіль.

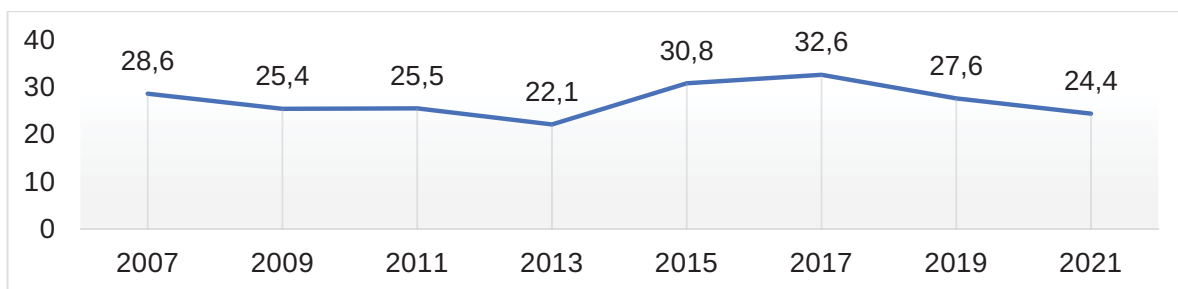
Показник депривації	Ознаки депривації та позбавлень
<p><i>Рівень глибокої депривації за EU-SILC (частка домогосподарств, які потерпають від 7 та більше з 13 ознак депривації)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Здійснити у разі необхідності несподівані витрати. 2. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Оплатити однотижневу щорічну відпустку поза домом. 3. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Розрахуватися з простроченими платежами (за іпотечними або орендними платежами, комунальними послугами, розстрочкою або іншими платежами по кредиту). 4. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Дозволити собі їжу з м'ясом, куркою, рибою або вегетаріанським еквівалентом кожен другий день. 5. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Підтримувати в домі належне тепло. 6. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Мати доступ до автомобіля/фургона для особистого користування. 7. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Замінити зношені меблі. 8. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Доступ до Інтернету. 9. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Можливість заміни зношеного одягу на новий. 10. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Дві пари відповідного взуття (включаючи пару всепогодного взуття). 11. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Можливість щотижня витрачати невелику суму грошей на себе. 12. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Можливість проводити регулярно дозвілля. 13. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Можливість принаймні раз на місяць збиратися з друзями/сім'єю, щоб випити/поїсти.
<p><i>Рівень матеріальної депривації, специфічної для дітей за EU-SILC (дитина вважається позбавленою, якщо вона страждає від щонайменше трьох депривацій із 17)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Розрахуватися з простроченими платежами (за іпотечними або орендними платежами, комунальними послугами, розстрочкою або іншими платежами по кредиту). 2. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Підтримувати в домі належне тепло. 3. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Мати доступ до автомобіля/фургона для особистого користування. 4. Чи мало Ваше домогосподарство можливість: Замінити зношені меблі. 5. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Якийсь новий (не б/у) одяг. 6. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Дві пари відповідного взуття. 7. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Споживання свіжих овочів та фруктів щодня 8. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Споживання м'яса, курки, риби або вегетаріанського еквіваленту щодня. 9. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Наявність вдома книг, які підходять для віку дітей. 10. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Обладнання для відпочинку на природі. 11. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Ігри для дозвілля в приміщенні. 12. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Проведення дозвілля на регулярній основі. 13. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Святування особливих випадків. 14. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Час від часу запрошення друзів пограти та поїсти 15. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Участь у шкільних екскурсіях та шкільних заходах, які оплачуються додатково. 16. Чи має кожна дитина, яка проживає у Вашому домогосподарстві, наступні можливості: Проведення канікул. 17. Чи має кожен з членів Вашого домогосподарства: Доступ до Інтернету.

Джерело: розроблено авторами за даними [1; 3; 4]

Рис. 1. Рівень матеріальної депривації, визначений за європейською методологією (частка домогосподарств, які потерпають від 4 та більше з 9 ознак депривації) в 2015–2023 роках, %

Джерело: розроблено авторами за даними [3] і ОЕСЕД

Рис. 2. Рівень бідності за немонетарним критерієм в Україні за деприваціями (наявність у домогосподарства через нестачу коштів 4 і більше з 18 ознак депривації) в 2007–2021 роках, %

Джерело: розроблено авторами за даними [3]

Обидва показники мають подібні тенденції: зростання протягом 2015–2017 рр. з подальшим поступовим зниженням у 2019–2021 рр., хоча і різною мірою. За останній допандемійний трирічний період 2017–2019 рр. у ситуації з деприваційною бідністю було започатковано новий позитивний тренд. Щодо 2020 року, який вважається роком найбільших втрат внаслідок коронавірусу та карантинних обмежень, то прямих даних для кількісної оцінки немає, проте, орієнтуючись на інші показники, в тому числі і монетарної бідності, можна стверджувати, що рівень деприваційної бідності теж зріс.

Хоча у 2021 році пандемія та ковідні обмеження продовжувались, суспільство та економіка вже частково адаптувались до ситуації, тому за всіма соціально-економічними показниками спостерігалось відновлення втрачених позицій. Така ж ситуація була і з рівнем деприваційної бідності, визначеним як за показником відповідно до європейської методології (частка домогосподарств, які

потерпають від 4 та більше з 9 ознак депривації), так і за показником 4 і більше ознак позбавлення з 18. Так, за першим рівень бідності склав 17,6% проти 19,7% у доковідному 2019 році, за другим – 24,4% проти 27,6% (див. рис. 1 і 2).

Показники рівня глибокої депривації і матеріальної депривації дітей дають змогу тільки зробити зріз ситуації в 2023 році. Рівень глибокої депривації в Україні, який складає 51,6%, свідчить про те, що більше половини домогосподарств стикаються з серйозними матеріальними труднощами (рис. 3).

Це є вагомим індикатором загального соціально-економічного стану країни. Повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, спричинило катастрофічні наслідки для мільйонів українців, значно погіршивши їхні умови життя та підвищивши рівень деприваційної бідності. Основною причиною є низькі доходи, які обмежують доступ до базових товарів і послуг, необхідних для забезпечення гідного рівня життя.

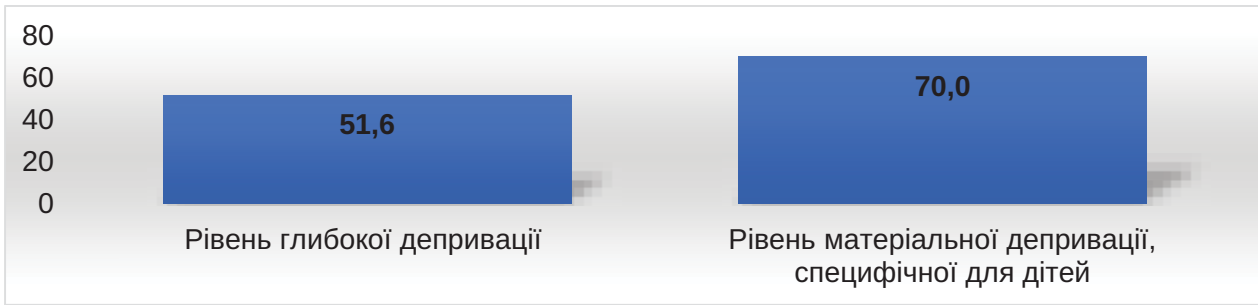

Рис. 3. Рівень глибокої депривації і матеріальної депривації, специфічної для дітей в 2023 році, %

Джерело: розроблено авторами за даними ОЕСД

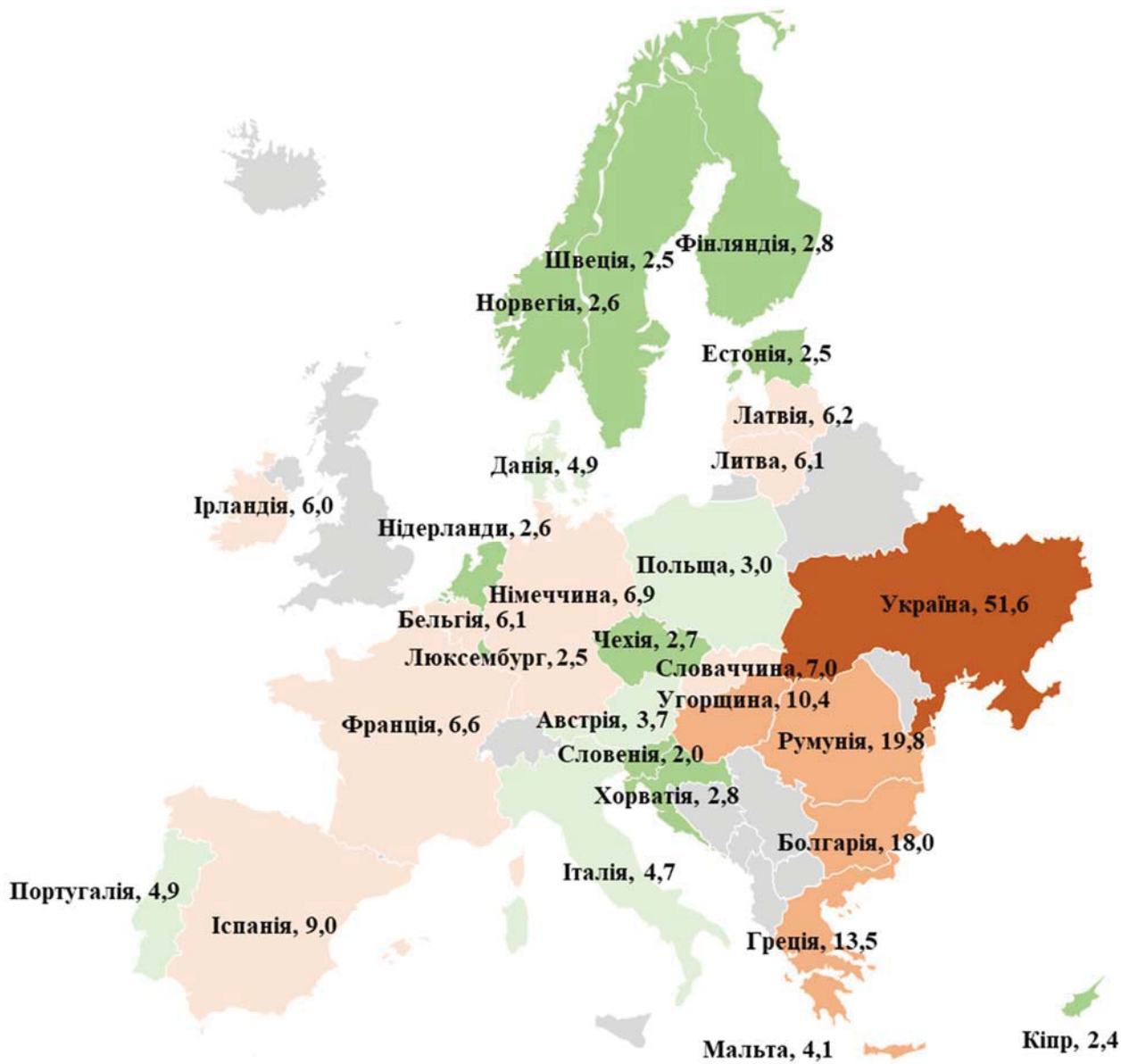

Рис. 4. Рівень глибокої депривації 2023 році в окремих країнах Європи, %

Джерело: розроблено авторами за даними ОЕСД і [4]

Беручи показник рівня матеріальної депривації дітей, варто ще раз зазначити, що дитина вважається позбавленою, якщо вона страждає від щонайменше трьох депривацій із 17. Через це домогосподарство з дітьми буде депривоване за цим показником при наявності 3 ознак. Виходячи з цього, і значення будуть вищі за рівні глибокої депривації. Рівень матеріальної депривації, специфічної для дітей, в домогосподарствах з дітьми загалом по Україні становить 70%, тобто більше ніж 2/3 родин з дітьми потерпають від тих чи інших позбавлень, що в сукупності негативно впливає на рівень життя та майбутнє дітей.

Якщо порівняти з країнами ЄС, то у 2023 році показник глибокої депривації в Україні в 2,6 разу перевищував найбільше значення в Румунії (51,6% проти 19,8%). Рисунок 4 демонструє значну різницю в рівнях депривації між країнами Західної, Центральної, Північної та Східної Європи. За Румунією йдуть Болгарія (18,0%) та Греція (13,5%), що свідчить про значні соціальні та економічні труднощі в цих країнах, проте вони непорівнянні з Україною, в першу чергу, через повномасштабну війну та її наслідки для населення.

Деякі країни Центральної Європи, як-от Угорщина (10,4%) та Словаччина (7,0%), мають середні показники депривації, тоді як західноєвропейські країни, такі як Франція (6,6%) та Німеччина (6,9%), демонструють дещо нижчі рівні. Північна Європа та окремі інші країни мають найнижчі показники депривації. Наприклад, Швеція та Естонія мають по 2,5%, Фінляндія – 2,8%, а Словенія – взагалі всього 2,0%, що є свідченням ефективної боротьби з соціальними проблемами та забезпеченням громадян основними життєвими благами.

Висновки. Деприваційна бідність в Україні є важливим індикатором соціально-економічного благополуччя. На відміну від суто грошових показників, деприваційна бідність є комплексною та фокусується на доступі до основних ресурсів, таких як їжа, житло, одяг. Важливість цього підходу зросла з початку 2000-х років, коли українські дослідники й уряд почали активно включати його у національну статистику для комплексної оцінки якості життя з використанням не лише монетарних показників, а й немонетарних характеристик бідності та позбавлення.

Впровадження європейських методологій та узгодження з EU-SILC дало змогу глибше аналізувати депривації відповідно до сучасних умов існування суспільства та її вплив на різні групи населення, включаючи дітей. Це створило основу для більш ефективної розробки політик та програм соціальної підтримки, спрямованих на подолання бідності та соціальної ізоляції, а також уніфікації даних з ЄС.

Оцінка змін у рівнях деприваційної бідності, виміряної за допомогою різних показників, показала, що на соціально-економічне становище населення найбільший вплив мало повномасштабне вторгнення агресора. Щодо пандемії COVID-19 та карантинних заходів, то вже через рік ситуацію вдалось стабілізувати, населення та економіка порівняно швидко адаптувались до нових реалій, а показники деприваційної бідності повернулись до доковідних значень.

Попри певні покращення у деякі періоди, рівні деприваційної бідності залишаються на досить високому рівні (особливо якщо порівнювати з рештою країн Європи), що свідчить про постійні соціальні виклики в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності : Наказ М-ва соц. політики України від 18.05.2017 р. № 827/403/507/113/232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text>
2. Бідність та нерівність в Україні під впливом COVID-19: підходи до оцінювання / Лібанова Е. М. та ін.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. – Електронне видання. – Київ, 2023. – Об'єм даних 3,1 МБ
3. Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг у 2021 році / Відп. за вип. А. Солоп. Київ : Держ. служба статистики України, 2022. 141 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/03/sdotp_21.pdf
4. Severe material and social deprivation by income quantile and household composition. European Commission. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdspd13\\$defaultview/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdspd13$defaultview/default/table)
5. Полякова С., Когатько Ю. Бідність українських пенсіонерів: довоєнна ситуація і вплив війни. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 52(2). С. 92–109. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2023.02.092>
6. Шишкін В. Статистична оцінка вікової нерівності за доходами. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2014. Серія: Економіка, № 157.

7. Васильєв О., Когатько Ю. Втрати у рівні та якості життя населення України внаслідок подій на Донбасі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015 № 8. URL: <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/10201.pdf#page=838>
8. Черенько Л. М. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 1. С. 11–21. DOI: <https://doi.org/doi.org/10.15407/dse.2015.01.011>
9. Реут А., Клименко Ю. Оцінка змін в умовах проживання населення об'єднаних територіальних громад після реформи децентралізації (на прикладі областей Західного та Центрального регіонів). *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-97>.
10. Оцінка ефективності програм соціальної підтримки за даними спеціального опитування населення / Черенько Л. М. та ін. Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. – Електронне видання. – Київ, 2020. – Об'єм даних 805 КБ.
11. Соціальне відторгнення, нерівність та бідність дітей / Черенько Л. М. та ін.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. – Електронне видання. – Київ, 2021. – Об'єм даних 2,54 Мб.
12. Klymenko Y. A. Definition Criteria and Evaluation Method of Social Exclusion by Housing Conditions. *Demography and social economy*. 2019. № 1. С. 209–217. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2019.01.209>
13. Житлові умови населення: чинники, сучасний стан і політика регулювання / Черенько Л. М. та ін. Київ : Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи, 2020. 258 с. URL: https://idss.org.ua/arhiv/living_conditions.pdf
14. Когатько Ю., Полякова С. Нерівність серед міських дітей. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-9>

REFERENCES:

1. Pro zatverdzhennya Metodyky kompleksnoyi otsinky bidnosti [About approval of a comprehensive poverty assessment methodology], Nakaz № 827/403/507/113/232 (2017) (Ukrayina). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text>
2. Cherenko, L. et al. Bidnist ta nerivnist v Ukraini pid vplyvom COVID-19: pidkhody do otsiniuvannya [Poverty and inequality in Ukraine under the influence of Covid-19: Approaches to assessment]. Instytut demohrafiyi ta sotsialnykh doslidzhen' im. M.V.Ptukhy NANU. Kyiv. (in Ukrainian)
3. Samoosinka domohospodarstvamy dostupnosti okremykh tovariv ta posluh u 2021 rotsi [Self-assessment of households availability of individual goods and services in 2021]. (2022). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
4. Severe material and social deprivation by income quantile and household composition. European Commission. Available at: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdsd13\\$defaultview/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdsd13$defaultview/default/table)
5. Poliakova, S., Kohatko, Yu. Bidnist ukraïnskykh pensioneriv: dovoïenna sytuatsiia i vplyv viiny [Poverty of Ukrainian pensioners: pre-war situation and influence of war]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, no. 52(2), pp. 92–109. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2023.02.092>
6. Shyshkin, V. (2014). Statystychna otsinka vikovoyi nerivnosti za dokhodamy [Statistical assessment of age inequality by income]. *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu im. Tarasa Shevchenka*. Seriya: Ekonomika, no. 157.
7. Vasyliev, O., Kohatko, Yu. Vtraty u rivni ta yakosti zhyttia naseleñnia Ukrainy vnaslidok podii na Donbasi [Losses in the level and quality of life of Ukraine's population due to events in Donbas]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no 8, 2015. Available at: <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/10201.pdf#page=838>
8. Cherenko, L. M. Novi formy bidnosti v Ukraini: osnovni proiavy ta otsinka [New forms of poverty in Ukraine: main manifestations and assessment]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, no. 1, 2015, pp. 11–21. DOI: <https://doi.org/doi.org/10.15407/dse2015.01.011>
9. Reut, A., Klymenko, Yu. Otsinka zmin v umovakh prozhyvannia naseleñnia obiednanykh terytorialnykh hromad pislia reformy detsentralizatsii (na prykladi oblastei Zakhidnoho ta Tsentralnoho rehioniv) [Assessment of changes in the living conditions of the population of united territorial communities after the decentralization reform (on the example of Western and Central regions)]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 32, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-97>
10. Cherenko, L. M. et al. Otsinka efektyvnosti prohram sotsialnoi pidtrymky za danymy spetsialnoho opytu-vannia naseleñnia [Assessment of the effectiveness of social support programs based on special population survey data]. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut demohrafiï ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy. Electronic publication, Kyiv, 2020. Data volume: 805 KB. (in Ukrainian)

11. Cherenko, L. M. et al. Sotsialne vidtorhnennia, nerivnist ta bidnist ditei [Social exclusion, inequality, and poverty of children]. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy. Electronic publication, Kyiv, 2021. Data volume: 2.54 MB. (in Ukrainian)
12. Klymenko Y. A. (2019) Definition Criteria and Evaluation Method of Social Exclusion by Housing Conditions. *Demography and social economy*, no. 1, pp. 209–2017. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2019.01.209>
13. Zhytlovi umovy naseleennia: chynnyky, suchasnyi stan i polityka rehuliuвання [Housing conditions of the population: factors, current state and regulation policy]. (2020). Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy. Available at: https://idss.org.ua/arhiv/living_conditions.pdf (in Ukrainian)
14. Kohatko, Yu., Poliakova, S. Nerisnist sered miskykh ditei [Inequality among urban children]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 32, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-9>